

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА
Кафедра філософії

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Перший проректор

(Майя НІКОЛАЄВА)

20 25 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
АНТИЧНА ФІЛОСОФІЯ

Рівень вищої освіти: *Перший (бакалаврський)*

Галузь знань: *В Культура, мистецтво та гуманітарні науки*

Спеціальність: *В10 «Філософія»*

Освітньо-професійна програма: *Філософія*

ОНУ

2025

Робоча програма навчальної дисципліни «Антична філософія». Одеса: ОНУ, 2025. 27 с.

Розробники:

ШЕВЦОВ Сергій, доктор філософських наук, професор кафедри філософії

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри філософії

Протокол № 1 від «27» серпня 2025 р.

Завідувач кафедри

(підпис) (Інна ГОЛУБОВИЧ)

Погоджено із гарантом ОПП «Філософія»

(підпис) (Ірина СТАРОВОЙТОВА)

Схвалено Навчально-методичною комісією (НМК) факультету історії та філософії

Протокол № 1 від «29» серпня 2025 р.

Голова НМК

(підпис) (Галина ЛЕВЧЕНКО)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри філософії

Протокол № ____ від « ____ » _____ 20 ____ р.

Завідувач кафедри

(підпис) (_____)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри філософії

Протокол № ____ від « ____ » _____ 20 ____ р.

Завідувач кафедри

(підпис) (_____)

@ Шевцов С. П., 2025

@ ОНУ імені І.І. Мечникова, 2025

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Загальна кількість: кредитів – 9 годин – 270 залікових модулів – 6	Галузь знань <u>В Культура, мистецтво та гуманітарні науки</u> (шифр і назва) Спеціальність <u>В 10 «Філософія»</u> (код і назва) Рівень вищої освіти: <i>Перший (бакалаврський)</i>	Обов'язкова	
		<i>Рік підготовки:</i>	
		1-й	1-й
		<i>Семестр</i>	
		1-й, 2-й	1-й, 2-й
		<i>Лекції</i>	
		62 (26+36) год.	18 (8+10) год.
		<i>Практичні, семінарські</i>	
		46 (22+24) год.	10 (4+6) год.
		<i>Лабораторні</i>	
		год.	год.
		<i>Самостійна робота</i>	
		162 год.	242 год.
		Форма підсумкового контролю: залік, іспит	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Курс “Антична філософія” складається з двох частин, перша з котрих займає перший навчальний семестр, а друга частина – другий. Перша частина цього курсу присвячена виникненню та початковому етапу розвитку філософії давньої Греції до Платона включно і має деякі особливості, так саме, вона, з одного боку, спрямована на ознайомлення здобувачів з загальними положеннями античної культури та європейської культури взагалі, а також, початковим етапом становлення європейської філософії. З іншого боку, вона передбачає ознайомлення здобувачів з основою наукового дослідження філософії у гуманітарних науках, принципами використання джерел, та роботи з їх засвоєння. Друга частина продовжує знайомство з філософією класичної доби та подальшим її розвитком, та зв'язком з іншими сферами, галузями та напрямками людського пізнання, розкриває зв'язок між філософією і політичним устроєм, такими релігійними явищами як гностицизм, християнство тощо. В цілому цей курс починає вивчення історії всесвітньої філософії і виступає як фундаментальна дисципліна для всіх курсів, що вивчають історію та теорію європейської думки, наприклад, естетики, етики, релігієзнавства, історії вітчизняної філософії та інших.

Мета знайомство з головними напрямками грецької та римської філософії доби античності, освоєння фундаментальних філософських проблем та методів їх вирішення, що виникли на початку формування філософії, а також вироблення навиків самостійного дослідження, характеризувannya та оцінювання різноманітних рухів та тенденцій, які мали місце у початковий період історії світової думки.

Завдання курсу:

- оволодіння теоретичними знаннями щодо специфіки сенсу філософії, її виникнення та формування особливих рис;
- формування уявлення про добу виникнення і становлення грецької та римської філософії;
- формування чіткого уявлення про особливості методів пізнання, притаманних філософії на початковому етапі її становлення;
- знайомство та розуміння основних джерел античної філософії;
- з'ясувати первинні фундаментальні форми зв'язку між розвитком соціальної організації людського суспільства та його уявленнями про світ;
- сформулювати чітке розуміння головних форм та методів класичної філософської та наукової парадигми;
- формування уявлення про особливості та основні характерні риси кожного з періодів античної філософії;
- розуміння основних проблем та методики тлумачення філософського знання античної;
- використовувати методи аналізу та інтерпретації вторинної літератури щодо античної філософії.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних компетентностей:

а) інтегральна компетенція:

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у галузі філософії та гуманітаристики або у процесі навчання, що передбачає застосування філософських теорій та методів і характеризується комплексністю та невизначеністю умов;

б) загальних (ЗК):

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу.

ЗК 2. Здатність вчитися й оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 5. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.

ЗК11. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності

в) фахових (ФК):

ФК 1. Усвідомлення сенсу філософії, її дисциплінарного розмаїття та місця в системі культури.

ФК 2. Здатність виокремлювати специфіку філософського знання та змістові відмінності філософії від інших форм мислення.

ФК 3. Здатність використовувати в професійній діяльності знання про розвиток основних філософських ідей, учень та напрямків.

ФК 5. Здатність аналізувати сучасні філософські проблеми та вчення.

ФК 8. Здатність оперувати філософською термінологією для розв'язання професійних завдань.

ФК 10. Здатність аналізувати та коментувати літературу з філософської, соціокультурної та загальнонаукової проблематики.

ФК 14. Здатність брати участь в інтелектуальних дискусіях на засадах діалогу, відкритості й толерантності.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН 1. Розуміти сенс філософії, її місце в системі культури.

ПРН 2. Розуміти розмаїття та специфіку філософських дисциплін, знати філософську термінологію.

ПРН 3. Знати основні етапи, напрямки в історії світової та вітчизняної філософії.

ПРН 4. Аналізувати та коментувати літературу з філософської, соціокультурної та загальногуманітарної проблематики.

ПРН 7. Розуміти сучасну наукову картину світу, її основні проблеми та суперечності.

ПРН 10. Мати навички реферування, систематизованого огляду та порівняльного аналізу філософської та загальнонаукової літератури.

ПРН 11. Вміти аналізувати міркування та робити ґрунтовні смислові узагальнення, висновки.

ПРН 12. Вміти викладати власні міркування послідовно, логічно, систематично та аргументовано.

ПРН 13. Критично оцінювати власну позицію та знання, порівнювати і перевіряти отримані результати.

ПРН 15. Мати навички ведення інтелектуальних дискусій на засадах діалогу, відкритості й толерантності.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен

знати:

- основні риси специфіки філософського знання взагалі і античної філософії окремо;
- етапи розвитку античної філософії та основні напрямки і проблеми філософії доби античності;
- загальні проблеми філософії античного періоду
- основні методи пізнання філософії античної доби;
- зміст основної (обов'язкової) літератури до курсу
- загальний культурний контекст, у якому мав місце розвиток кожен з періодів античної філософії.

вміти:

- самостійно аналізувати тексти, які є обов'язковими для даного курсу;
- охарактеризувати вивчені в рамках курсу напрямки філософської думки (наприклад, ранні філософські вчення про світ, платонізм, періпатетизм тощо);
- виокремлювати пізнавальний та соціальний зміст основних джерел античної філософії;
- подати основні риси філософських напрямків та рухів доби античності у вигляді системи (у зв'язку елементів);
- розкрити первинні фундаментальні форми зв'язку між станом соціальної організації людського суспільства та його уявленнями про світ;
- сформувати чітке розуміння головних форм та методів класичної філософської та наукової парадигми;
- використовувати методи аналізу та інтерпретації вторинної літератури щодо античної філософії.

3. Зміст навчальної дисципліни

Частина I.

Змістовий модуль 1. Вступ до античної філософії

Тема 1. Історія філософії: загальний огляд. Традиційні погляди на філософію та її історію. Місце філософії серед інших наук. Філософія як світогляд. Головні проблеми історії філософії як дисципліни.

Тема 2. Філософія античної доби: хронологія. Доба народження філософії. Загальна хронологія розвитку філософської думки античності. Виокремлення періодів розвитку античної філософії. Розходження поглядів дослідників на хронологію та її компоненти.

Тема 3. Філософія античної доби: джерела. Мова та тексти античної філософії. Наявність та збереження джерел. Першоджерела, вторинні джерела. Класифікації джерел. Традиція доксографів, та її загальна характеристика.

Тема 4. Філософія: її народження та існування. Міфологічна свідомість. Передумови виникнення філософії. Філософія та релігія. Філософія та міфологія. Головні розділи філософії. Теорії народження філософії.

Змістовий модуль 2. Зародження філософії та її початковий період.

Тема 5. Мілетська школа: народження філософії, Фалес Мілетський. Мілетська школа: поняття школи, загальна характеристика іонійської думки. Учення Фалеса про воду як основу буття. Фалес як перший філософ. Реконструкції філософії Фалесу.

Тема 6. Мілетська школа: Анаксимандр, Анаксімен. Розвиток Мілетської школи у працях Анаксимандра та Анаксімена. Анаксимандр та вчення про апейрон. Перший філософський текст та його тлумачення. Анаксімен та учення про повітря як буття та життя взагалі.

Тема 7. Піфагор та його школа. Піфагорійська школа: джерела, історія вивчення та реконструкцій. Історичні відомості та свідоцтва. Учення про число як про сутність. Етична сторона учення Піфагора.

Тема 8. Геракліт. Життя та філософія Геракліта Ефеського. Діалектика. Учення про логос та вогонь як першостіхію. Статичне та динамічне у філософії Геракліта. Релігійна складова філософії Геракліта.

Тема 9. Елейська школа: Парменід та питання щодо буття. Елейська школа: Ксенофан, Парменід, Зенон, Меліс. Загальна характеристика школи. Доксографічна складова філософії Парменіда. Учення Парменіда про Єдине. Онтологія Парменіда. Логіка Парменіда.

Тема 10. Елейська школа: Зенон, Меліс. Зенон як продовжувач традиції Парменіда. Образ Зенона у «Парменіді» Платона. Апорії Зенона та їх доля у подальшій філософії. Логічна та онтологічна складова філософії Зенону. Особливі риси вчення Мелісу. Проблема відношення Мелісу до Елейської школи.

Тема 11. Емпедокл. Емпедокл – як учень Парменіда та самостійний філософ. Ставлення Емпедокла до попередників. Складові елементи учення Емпедоклу та їхній зв'язок.

Тема 12. Атомісти. Атомісти Левкіпп та Демокрит. Доксографічні особливості спадщини атомістів. Вчення про атоми: атоми та порожність. Учення про природу атомів, Гегель та Лосев про атоми та порожність.

Тема 13. Філософія Анаксагора. Анаксагор та його погляди. Учення про Нус та гомеомерії. Уяви Анаксагора про хаос. Світове значення філософії Анаксагора.

Змістовий модуль 3. Філософія класичного періоду. Софісти, Сократ, Платон.

Тема 14. Сократ. Життя Сократа та його учні. Література про Сократа. Філософські погляди Сократа. Майевтичний метод розшукування істини. Фронія та її використання Сократом. Знання як благо.

Тема 15. Софісти. Загальна характеристика філософії софістів. Протагор та його погляди. Людина як міра усіх речей. Горгій та його погляди на можливості пізнання. Характеристика інших софістів: Горгій, Антифонт, Продік, Гіппій, Лікофрон.

Тема 16. Платон: людина та обставини життя. Біографія Платона та загальна характеристика його значущості у історії філософії. Засади особливого ставлення до Платона у світовій філософії.

Тема 17. Платон: творча спадщина. Платон: життя та творчість. Твори Платона – загальний огляд платонізму. Проблема тлумачення платонівських текстів. Деякі з шкіл та методів розуміння Платона.

Тема 18. Платон: філософський розвиток. Характер, метод та частини платонівської системи. Генезис платонівської філософії. Періоди у творчості Платона та зміна його уявлень про світ.

Частина 2.

Змістовий модуль 4. Філософія класичного періоду II. Платон.

Тема 19. Платон: сучасні підходи. Історія розуміння платонівської філософії. Особливе становлення до філософії Платона та причини цього. Тюбінгенська школа та Чикагська школа тлумачення платонізму. Сучасні тенденції аналізу платонівських текстів.

Тема 20. Платон: теорія ідей та діалектика. Діалектика чи учення про ідеї. Фізика Платона. Матерія та Світова Душа. Всесвіт та його частини. Антропологія та етика Платона. Учення Платона про державу.

Тема 21. Платон: останні роки. Учення Платона про державу. Специфічні риси онтології «Тімея». Платон про мистецтво та релігію. Проблема «Законів».

Тема 22. Платон: загальний огляд та значення. Загальна характеристика філософії Платона. Стародавня Академія. Спадщина Платона у історії філософії.

Змістовий модуль 5. Філософія класичного періоду III. Аристотель.

Тема 23. Аристотель: людина та філософ. Життя Аристотеля. Відношення до Платона та його вчення. Відношення до школи Платона.

Тема 24. Аристотель: спадщина та вивчення. Твори Аристотеля. Зміни стосовно розуміння Аристотеля та його філософії у 20-му столітті. Джерела філософії Аристотеля.

Тема 25. Аристотель: логіка та методологія. Загальний вступ до філософії Аристотеля. Логіка Аристотеля: історія створення та поширення. Доля логіки Аристотеля у сучасному світі.

Тема 26. Аристотель: метафізика 1. Фізика Аристотеля. Історія розглядання «Метафізики». Проблема ставлення до попередників. Пошуки сутності речі. Структура «Метафізики». Основні поняття та методи пошуків. Стиль викладення.

Тема 27. Аристотель: метафізика 2. Метафізика Аристотеля та його погляди на всесвіт: матерія та форма, учення про чотири причини, першорухи та ін.

Тема 28. Аристотель: історія, етика, політика та поетика. Людина у філософії Аристотеля, учення про душу. Етичні та політичні погляди Аристотеля. Вчення Аристотеля про поетику. Поняття катарсису. Риторика Аристотеля.

Тема 29. Аристотель: сучасне ставлення до філософії. Перипатетична школа. Аристотель у Середні віки та у сучасному світі.

Змістовий модуль 6. Філософія еллінізму.

Тема 30. Сократичні школи: Мегарська школа, кініки, кіренаїки. Поняття сократичних шкіл. Основні риси доби еллінізму у сократичних школах. Мегарська школа та пошуки логічного визначення блага. Кініки: Антисфен, Діоген Синопський. Етичні пошуки визначення блага. Практична філософія. Арістіпп та школа кіренаїків.

Тема 31. Стоя та стоїцизм. Стоїчна школа. Учення Зенона Кітійського. Характер та частини учення ранніх стоїків: логіка, фізика, етика. Середня стоя: Панетій та Посідоній. Пізні стоїки: Сенека, Епиктет, Марк Аврелій.

Тема 32. Епікур та його вчення. Епікур та його учення. Система епікурейської філософії. Етика Епікура. Епікурейство у Давньому Римі. Тит Лукрецій Кар «Про природу речей».

Тема 33. Скептицизм, неопіфагореїзм та еклектизм. Скептицизм давній та новий – від Піррона до Секста Емпірика. Неопіфагореїці та їхні філософські пошуки. Філософія еклектизму, її представники.

Тема 34. Особливості римської філософії. Загальна характеристика культури Давнього Риму та її філософська складова. Головні напрями пошуків: етика та виховання. Становлення до питань політики. Становлення до релігії

Тема 35. Неоплатонізм. Виникнення, характер та розвиток неоплатонізму. Система Плотіна. Надпочуттєвий світ. Світ явищ у системі Плотіна. Учення Плотіна про піднесення у

надпочуттєвий світ. Школа Плотіна. Порфірій. Ямвліх та його школа. Особливості платонізму Ямвліха. Прокл та остання школа античної традиції. Кінець неоплатонічної філософії.

Тема 36. Підсумки тисячолітнього розвитку філософської думки. Основні етапи середньовічної філософії: апологетика, патристика та схоластика. Східна та західна традиції у середньовічній філософії. Ідеологічна ситуація у сфері релігійних пошуків у I ст. до н.е. – I ст. н.е. Гностицизм та його специфічні риси. Маніхейство. Діяльність та ідейні пошуки християнських апологетів. Загальна характеристика християнства як світогляду. Відношення апологетів до античної філософської спадщини.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	ср		л	п	лаб	інд	ср
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Частина 1.												
Змістовий модуль 1. Вступ до античної філософії.												
Тема 1. Історія філософії: загальний огляд.	8	2				6	6	1				5
Тема 2. Філософія античної доби: хронологія.	6	2	2			2	6					6
Тема 3. Філософія античної доби: джерела	6	2				4	6	1				5
Тема 4. Філософія: її народження та існування	8	2	2			4	6					6
Разом за змістовим модулем 1	28	8	4			16	24	2	-			22
Змістовий модуль 2. Зародження філософії та її початковий період.												
Тема 5. Мілетська школа: народження філософії, Фалес Мілетський	8	2				6	8	2				6
Тема 6. Мілетська школа: Анаксимандр, Анаксімен	8					8	6					6
Тема 7. Піфагор та	6	2	2			2	6	1				5

його школа												
Тема 8. Геракліт	6	2	2			2	6					6
Тема 9. Елейська школа: Парменід та питання щодо буття	6	2	2			2	6	1				5
Тема 10. Елейська школа: Зенон, Мелісс	8					8	6					6
Тема 11. Емпедокл	8					8	6					6
Тема 12. Атомісти	6	2	2			2	6					6
Тема 13. Філософія Анаксагора	6		2			4	6					6
Разом за змістовим модулем 2	62	10	10			42	56	4	-			52
Змістовий модуль 3. Філософія класичного періоду. Софісти, Сократ, Платон.												
Тема 14. Софісти	6	2	2			2	8	2				6
Тема 15. Сократ	6	2	2			2	8		2			6
Тема 16. Платон: людина та обставини життя	6	2				4	8					8
Тема 17. Платон: творча спадщина	6		2			4	8					8
Тема 18. Платон: філософський розвиток	6	2	2			2	8		2			6
Разом за змістовим модулем 3	30	8	8			14	40	2	2			34
Усього годин	120	26	22			72	120	8	4			108
Частина 2												
Змістовий модуль 4. Філософія класичного періоду II. Платон.												
Тема 19. Платон: сучасні підходи	10	2	2			6	8					8
Тема 20. Платон: теорія	10	2	2			6	8	2				6

ідей та діалектика												
Тема 21. Платон: останні роки	8	2	2			4	8					8
Тема 22. Платон: загальний огляд та значення	8	2	2			4	8		2			6
Разом за змістовим модулем 1.	36	8	8			20	32	2	2			28
Змістовий модуль 5. Філософія класичного періоду III. Аристотель.												
Тема 23. Аристотель: людина та філософ	8	2				6	8					8
Тема 24. Аристотель: спадщина та вивчення	8		2			6	8	2				6
Тема 25. Аристотель: логіка та методологія	8	2	2			4	8					8
Тема 26. Аристотель: метафізика 1	8	2	2			4	8	2				6
Тема 27. Аристотель: метафізика 2	8	2	2			4	8		2			6
Тема 28. Аристотель: історія, етика, політика та поетика	8	2	2			4	8					8
Тема 29. Аристотель: сучасне ставлення до філософії	8	2				6	8					8
Разом за змістовим модулем 2.	56	12	10			34	56	4	2			50
Змістовий модуль 6. Філософія еллінізму.												
Тема 30. Сократичні школи: Мегарська школа, кініки,	8	2				6	8					8

киренаїки												
Тема 31. Стоя та стоїцизм	8	2	2			4	8					8
Тема 32. Епікур та його вчення	8	2				6	8					8
Тема 33. Скептицизм, неопіфагореїзм та еkleктизм	8	2	2			4	8					8
Тема 34. Особливості римської філософії	8	2				6	10	2				8
Тема 35. Неоплатонізм	8	2	2			4	10		2			8
Тема 36. Підсумки тисячолітнього розвитку філософської думки	10	4				6	10	2				8
Разом за змістовим модулем 3.	58	16	6			36	64	4	2			56
Разом за модулем 2.	150	36	24			90	150	10	6			134
Усього годин	270	62	46			162	270	18	10			242

**3. Теми семінарських занять
(в дужках для малоформатних груп)**

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 2. Філософія античної доби: хронологія [1], [2].	2/0
2	Тема 4. Філософія: її народження та існування [1], [2].	2/0
3	Тема 7. Піфагор та його школа [1], [2].	2/0
4	Тема 9. Геракліт [1], [2].	2/0
5	Тема 9. Елейська школа: Парменід та питання щодо буття [1], [2].	2/0
6	Тема 12. Атомісти [1], [2].	2/0
7	Тема 13. Філософія Анаксагора [1], [2].	2/0
8	Тема 14. Софісти [1], [2], [3].	2/0
9	Тема 15. Сократ [1], [2], [3].	2/2
10	Тема 17. Платон: творча спадщина [1], [2].	2/0
11	Тема 18. Платон: філософський розвиток [1], [2].	2/2
12	Тема 19. Платон: сучасні підходи [1], [2], [3].	2/0
13	Тема 20. Платон: теорія ідей та діалектика [1], [2].	2/0
14	Тема 21. Платон: останні роки [1], [2].	2/0
15	Тема 22. Платон: загальний огляд та значення [1], [2].	2/2
16	Тема 24. Аристотель: спадщина та вивчення [1], [2].	2/0

17	Тема 25. Аристотель: логіка та методологія [1], [2], [3].	2/0
18	Тема 26. Аристотель: метафізика 1 [1], [2].	2/0
19	Тема 27. Аристотель: метафізика 2 [1], [2].	2/2
20	Тема 28. Аристотель: історія, етика, політика та поетика [1], [2], [3].	2/0
21	Тема 31. Стоя та стоїцизм [1], [2].	2/0
22	Тема 33. Скептицизм, неопіфагореїзм та еkleктизм [1], [2], [3].	2/0
23	Тема 35. Неоплатонізм [1], [2].	2/2

Види роботи:

[1] – опрацювання лекційного та додаткового, довідкового матеріалу;

[2] – дискусії;

[3] – на основі запропонованих робіт у списку літератури, підготувати виступ, продемонструвати вміння оперувати ключовими поняттями та ідеями, представленими в текстах.

6. Теми практичних занять

Практичні заняття не передбачені.

7. Теми лабораторних занять

Лабораторні заняття не передбачені.

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Історія філософії: загальний огляд [1] [2] Історія філософії: загальний огляд. Традиційні погляди на філософію та її історію. Місце філософії серед інших наук. Філософія як світогляд. Головні проблеми історії філософії як дисципліни.	6	5
2	Філософія античної доби: хронологія [1] [2] Доба народження філософії. Загальна хронологія розвитку філософської думки античності. Виокремлення періодів розвитку античної філософії. Розходження поглядів дослідників на хронологію та її компоненти.	2	6
3	Філософія античної доби: джерела [1] [2] Мова та тексти античної філософії. Наявність та збереження джерел. Першоджерела, вторинні джерела. Класифікації джерел. Традиція доксографів, та її загальна характеристика.	4	5
4	Філософія: її народження та існування... [1] [2] Міфологічна свідомість. Передумови виникнення філософії. Філософія та релігія. Філософія та міфологія. Головні розділи філософії. Теорії народження філософії.	4	6
5	Мілетська школа: народження філософії, Фалес Мілетський [1] [2] Мілетська школа: поняття школи, загальна характеристика іонійської думки. Учення Фалеса про воду як основу буття. Фалес як перший філософ. Реконструкції філософії Фалесу.	6	6
6	Мілетська школа: Анаксимандр, Анаксимен [1] [2] Розвиток Мілетської школи у працях Анаксимандра та	8	6

	Анаксімена. Анаксимандр та вчення про апейрон. Перший філософський текст та його тлумачення. Анаксімен та учення про повітря як буття та життя взагалі.		
7	Піфагор та його школа[1] [2] Піфагорійська школа: джерела, історія вивчення та реконструкцій. Історичні відомості та свідчення. Учення про число як про сутність. Етична сторона учення Піфагора.	2	5
8	Геракліт[1] [2] Діалектика. Учення про логос та вогонь як першостихію. Статичне та динамічне у філософії Геракліта. Релігійна складова філософії Геракліта.	2	6
9	Елейська школа: Парменід та питання щодо буття[1] [2] Елейська школа: Ксенофан, Парменід, Зенон, Меліс. Загальна характеристика школи. Доксографічна складова філософії Парменіда. Учення Парменіда про Єдине. Онтологія Парменіда. Логіка Парменіда.	2	5
10	Елейська школа: Зенон, Мелісс[1] [2] Зенон як продовжувач традиції Парменіда. Образ Зенона у «Парменіді» Платона. Апорії Зенона та їх доля у подальшій філософії. Логічна та онтологічна складова філософії Зенона. Особливі риси вчення Меліссу. Проблема відношення Меліссу до Елейської школи.	8	6
11	Емпедокл[1] [2] Емпедокл – як учень Парменіда та самостійний філософ. Ставлення Емпедокла до попередників. Складові елементи учення Емпедоклу та їхній зв'язок.	8	6
12	Атомісти[1] [2] Атомісти Левкіпп та Демокрит. Доксографічні особливості спадщини атомістів. Вчення про атоми: атоми та порожність. Учення про природу атомів, Гегель та Лосев про атоми та порожність.	2	6
13	Філософія Анаксагора[1] [2] Анаксагор та його погляди. Учення про Нус та гомеомерії. Уяви Анаксагора про хаос. Світове значення філософії Анаксагора.	4	6
14	Софісти [1] [2] Загальна характеристика філософії софістів. Протагор та його погляди. Людина як міра усіх речей. Горгій та його погляди на можливості пізнання. Характеристика інших софістів: Горгій, Антифонт, Продік, Гіппій, Лікофрон.	2	6
15	Сократ[1] [2] Життя Сократа та його учні. Література про Сократа. Філософські погляди Сократа. Майевтичний метод розшукування істини. Фронія та її використання Сократом. Знання як благо.	2	6
16	Платон: людина та обставини життя[1] [2] Біографія Платона та загальна характеристика його значущості у історії філософії. Засади особливого ставлення до Платона у світовій філософії.	4	8
17	Платон: творча спадщина[1] [2] Твори Платона – загальний огляд платонізму. Проблема тлумачення платонівських текстів. Деякі з шкіл та методів розуміння Платона.	4	8

18	Платон: філософський розвиток[1] [2] Характер, метод та частини платонівської системи. Генезис платонівської філософії. Періоди у творчості Платона та зміна його уявлень про світ.	2	6
19	Платон: сучасні підходи[1] [2] Історія розуміння платонівської філософії. Особливе становлення до філософії Платона та причини цього. Тюбінгенська школа та Чикагська школа тлумачення платонізму. Сучасні тенденції аналізу платонівських текстів.	6	8
20	Платон: теорія ідей та діалектика[1] [2] Діалектика чи учення про ідеї. Фізика Платона. Матерія та Світова Душа. Всесвіт та його частини. Антропологія та етика Платона. Учення Платона про державу.	6	6
21	Платон: останні роки[1] [2] Учення Платона про державу. Специфічні риси онтології «Тімея». Платон про мистецтво та релігію. Проблема «Законів».	4	8
22	Платон: загальний огляд та значення[1] [2] Загальна характеристика філософії Платона. Стародавня Академія. Спадщина Платона у історії філософії.	4	6
23	Аристотель: людина та філософ[1] [2] Життя Аристотеля. Відношення до Платона та його вчення. Відношення до школи Платона.	6	8
24	Аристотель: спадщина та вивчення[1] [2] Твори Аристотеля. Зміни стосовно розуміння Аристотеля та його філософії у 20-му столітті. Джерела філософії Аристотеля.	6	6
25	Аристотель: логіка та методологія[1] [2] Загальний вступ до філософії Аристотеля. Логіка Аристотеля: історія створення та поширення. Доля логіки Аристотеля у сучасному світі.	4	8
26	Аристотель: метафізика 1[1] [2] Фізика Аристотеля. Історія розглядання «Метафізики». Проблема ставлення до попередників. Пошуки сутності речі. Структура «Метафізики». Основні поняття та методи пошуків. Стиль викладення.	4	6
27	Аристотель: метафізика 2[1] [2] Метафізика Аристотеля та його погляди на всесвіт: матерія та форма, учення про чотири причини, першорухій та ін.	4	6
28	Аристотель: історія, етика, політика та поетика[1] [2] Людина у філософії Аристотеля, учення про душу. Етичні та політичні погляди Аристотеля. Вчення Аристотеля про поетику. Поняття катарсису. Риторика Аристотеля.	4	8
29	Аристотель: сучасне ставлення до філософії[1] [2] Перипатетична школа. Аристотель у Середні віки та у сучасному світі.	6	8
30	Сократичні школи: Мегарська школа, кініки, киренаїки[1] [2] Поняття сократичних шкіл. Основні риси доби еллінізму у сократичних школах. Мегарська школа та пошуки логічного визначення блага. Кініки: Антисфен, Діоген Синопський. Етичні пошуки визначення блага. Практична філософія. Арістіпп та школа кіренаїків.	6	8

31	Стоя та стоїцизм[1] [2] Стоїчна школа. Учення Зенона Кітійського. Характер та частини учення ранніх стоїків: логіка, фізика, етика. Середня стоя: Панетій та Посідоній. Пізні стоїки: Сенека, Епиктет, Марк Аврелій.	4	8
32	Епікур та його вчення[1] [2] Епікур та його учення. Система епікурейської філософії. Етика Епікура. Епікурейство у Давньому Римі. Тит Лукрецій Кар «Про природу речей».	6	8
33	Скептицизм, неопіфагореїзм та еклектизм[1] [2] Скептицизм давній та новий – від Піррона до Секста Емпірика. Неопіфагореїці та їхні філософські пошуки. Філософія еклектизму, її представники.	4	8
34	Особливості римської філософії[1] [2] Загальна характеристика культури Давнього Риму та її філософська складова. Головні напрями пошуків: етика та виховання. Становлення до питань політики. Становлення до релігії	6	8
35	Неоплатонізм[1] [2] Виникнення, характер та розвиток неоплатонізму. Система Плотіна. Надпочуттєвий світ. Світ явищ у системі Плотіна. Учення Плотіна про піднесення у надпочуттєвий світ. Школа Плотіна. Порфірій. Ямвліх та його школа. Особливості платонізму Ямвліха. Прокл та остання школа античної традиції. Кінець неоплатонічної філософії.	4	8
36	Підсумки тисячолітнього розвитку філософської думки[1] [2] Основні етапи середньовічної філософії: апологетика, патристика та схоластика. Східна та західна традиції у середньовічній філософії. Ідеологічна ситуація у сфері релігійних пошуків у I ст. до н.е. – I ст. н.е. Гностицизм та його специфічні риси. Маніхейство. Діяльність та ідейні пошуки християнських апологетів. Загальна характеристика християнства як світогляду. Відношення апологетів до античної філософської спадщини.	6	8
	Разом	162	242

До самостійної роботи відноситься:

[1] – підготовка до лекцій, практичних, семінарських, лабораторних занять;

[2] – написання рефератів, есе;

В якості самостійної роботи здобувач може пройти професійні курси/тренінги, професійне стажування, онлайн-курси, громадянську освіту, отримати відповідний сертифікат на освітніх платформах, що може бути зараховано як періодичний, поточний та фрагмент підсумкового контролю. Пропонуються до розгляду такі курси, які можуть бути визнані як періодичний, поточний контроль та/або бонусні бали (за бажанням здобувача):

Назва освітньої платформи, назва онлайн курсу, короткий опис, посилання	Дотично до теми (та/або Компетентності, результати навчання, що формуються)
---	---

https://www.coursera.org/learn/plato Антична філософія: Платон та його попередники (англійською) University of Pennsylvania	Курс складається з 4 модулів Навички, які ви здобудете: загальна наука та дослідження; етичні стандарти та поведінка; ліберальне мистецтво; стародавня історія; математична освіта; наукові методи. Дотичний до тем: 1 – 22.
https://www.coursera.org/learn/mythology Грецька та римська міфологія University of Pennsylvania	Курс складається з 10 модулів Навички, які ви здобудете: антропологія, соціологія, психологія, мистецтвознавство, стародавня історія, ліберальне мистецтво, всесвітня історія, наукові методи. Дотичний до тем: 2, 4.
https://www.coursera.org/learn/philosophy Вступ до філософії The University of Edinburgh	Курс складається з 14 модулів Навички, які ви здобудете: психологія, наукові методи, дослідження, політичні науки, наука та дослідження, аналіз політики, соціальні дослідження, етичні стандарти та поведінка. Дотичний до теми: 1.

Критерій оцінки - обсяг за кредитами: 1 кредит (30 годин) - 10 балів до дотичної теми або змістового модуля. Максимальна кількість балів за неформальну освіту – не більше 2х кредитів.

Здобувач може самостійно обрати ресурси, які будуть відповідати навчальній дисципліні. Для зарахування в якості періодичного, поточного або фрагмента підсумкового контролю здобувач має подати документ, що підтверджує неформальну освіту, програму, зробити опис компетентностей та результатів навчання, сформованих під час неформальної освіти.

Викладач залишає за собою право перевірити сформованість перелічених компетентностей та результатів навчання».

9. Методи навчання

У ході читання дисципліни використовуються методи навчання, які притаманні системі вищої академічної освіти. Серед них найтрадиційнішим залишаються:

- Словесні (лекції; пояснення, бесіди, дискусії)
- Наочні (мультимедійні презентації) за допомогою використання комп'ютерної техніки й комунікаційних платформ Zoom, Classroom, Moodle.
- Практичні (опрацювання лекційного матеріалу та довідкової й додаткової літератури, складання конспекту з першоджерел).

Ці методи можна характеризувати як єдиний пояснювально-ілюстративний метод, у межах якого викладач допомагає здобувачам набути знання завдяки аудиторній роботі. Вона поділяється на дві складові – засвоєння теоретичного матеріалу під час прослуховування лекцій та семінарських занять, на яких магістри репродукують отримані знання і демонструють вміння засвоїти матеріал, запропонований викладачем для самостійного опрацювання.

Окрім вищевикладеного методу, використовується метод проблемного викладення. Він допомагає, використовуючи практику активної полеміки, формувати вміння магістрів критично ставитися до вивченої літератури, тих положень, які він/вона сприйняв у лекційному курсі. Викладач, поставивши навчальне завдання, формулює пізнавальну мету, а потім, розкриваючи систему доведень, порівнюючи погляди, різні підходи, показує спосіб розв'язання поставленого завдання. Для окремих тем та питань може за необхідністю використовуватися також дослідницький метод, який передбачає організацію активного пошуку розв'язання висунутих пізнавальних завдань, аналізуючи певні документи або державні правові акти й приводити до самостійних висновків.

10. Форми контролю і методи оцінювання (у т.ч. критерії оцінювання результатів навчання)

Засоби діагностики успішності навчання.

Контроль здійснюється з дотриманням вимог об'єктивності, індивідуального підходу, систематичності і системності та всебічності.

– Поточний контроль – усне опитування на семінарському занятті;

– Періодичний контроль – підсумування в межах кожного модулю результатів поточного контролю кожної з тем;

– Підсумковий контроль – залік у першій частині курсу, іспит у другій.

Поточний контроль здійснюється під час проведення семінарських занять і має на меті перевірку і визначення рівня підготовленості здобувача до виконання конкретної роботи. Форми проведення поточного контролю під час навчальних занять можуть бути різними: усне опитування, обговорення проблемних питань, виконання рефератів, самостійних письмових робіт тощо.

Протягом засвоєння навчальної дисципліни аспіранти мають можливість накопичувати бали за рахунок виконання різних форм роботи. Вони порівно розподіляються, потім підсумовуються.

Поточний контроль за темами

Перший семестр:

- поточний контроль на лекціях та на семінарських заняттях: перший модуль – 16 балів, другий модуль – 41 балів, третій модуль – 28 балів (загалом – 85 балів);

- захисту реферату – 10 балів;

Другий семестр:

- поточний контроль на лекціях та на семінарських заняттях: перший модуль – 28 балів, другий модуль – 36 балів, третій модуль – 26 балів;

- захист реферату – 10 балів;

- усний іспит – 20-85 балів. (див. таблицю у розділі 12.)

Критерії оцінювання результатів навчання. Критерій оцінювання – це ознака, на основі якої проводиться оцінювання будь-чого і яка є мірою оцінки. Критерії оцінювання визначаються за допомогою якісних показників та ознак, що демонструють рівень сформованості навчальних досягнень здобувачів вищої освіти і трансформуються в оцінку згідно затвердженої шкали. Результати академічної успішності здобувачів виставляються у вигляді оцінки за національною шкалою, 100-бальною та шкалою ЄКТС. У таблиці нижче наведено загальні критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти:

Оцінка за національною шкалою	Теоретична підготовка	Практична підготовка
	Здобувач освіти	
Відмінно 90 - 100	У повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано викладає під час усних виступів; глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань, робить самостійні висновки, виявляє причинно-наслідкові зв'язки; самостійно знаходить додаткову інформацію та використовує її для реалізації поставлених перед ним завдань.	Повно та ґрунтовно засвоїв всі теми навчальної програми, вміє вільно та самостійно викласти зміст всіх питань програми навчальної дисципліни, розуміє її значення для своєї професійної підготовки, проявляє творчий підхід до виконання індивідуального завдання при виконанні самостійного завдання, повністю виконав усі завдання кожної теми та поточного контролю в цілому.
Добре 85 - 89	Недостатньо повно та ґрунтовно засвоїв окремі питання робочої програми. Вміє самостійно викласти зміст основних питань програми навчальної дисципліни.	Виконав завдання кожної теми та поточного контролю в цілому, має стійкі навички виконання завдання.
Добре 75 - 84	Недостатньо повно та ґрунтовно засвоїв деякі теми робочої програми, не вміє самостійно викласти зміст деяких питань	Окремі завдання кожної теми та поточного контролю в цілому виконав не повністю.

	програми навчальної дисципліни.	
Задовільно 70 – 74	Володіє навчальним матеріалом на репродуктивному рівні або відтворює певну частину навчального матеріалу з елементами логічних зв'язків, знає основні поняття навчального матеріалу; має ускладнення під час виділення суттєвих ознак вивченого; під час виявлення причинно-наслідкових зв'язків і формулювання висновків.	Засвоїв лише окремі теми робочої програми. Не вміє вільно самостійно викласти зміст основних питань навчальної дисципліни Окремі завдання кожної теми контролю не виконав.
Задовільно 60 - 69	Засвоїв лише окремі питання навчальної програми. Не вміє достатньо самостійно викласти зміст більшості питань програми навчальної дисципліни.	Виконав лише окремі завдання кожної теми та контролю в цілому.
Незадовільно з можливістю повторного складання 35 - 59	Володіє навчальним матеріалом поверхнево й фрагментарно (без аргументації та обґрунтування); безсистемно виокремлює випадкові ознаки вивченого; під час відповіді допускає суттєві помилки.	Не засвоїв більшості тем навчальної програми не вміє викласти зміст більшості основних питань навчальної дисципліни. Не виконав більшості завдань кожної теми та контролю в цілому.
Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни 0-34	Не володіє навчальним матеріалом.	Не засвоїв навчальної програми, не вміє викласти зміст жодної теми навчальної дисципліни, не виконав контролю.

11. Питання для поточного та підсумкового контролю

Питання до заліку:

1. Поняття філософії. Місце філософії у системі наук. Філософія як світогляд.
2. Предмет історії філософії, його специфіка. Головні проблеми історії філософії як дисципліни.
3. Головні спроби систематизації історії філософських напрямків.
4. Традиція доксографів, та її загальна характеристика.
5. Проблема зародження західної філософії. Основні концепції виникнення грецької філософської думки.
6. Філософія та міфологія. Зв'язки, послідовність, подібність та відмінність.
7. Мілетська школа: загальна характеристика.
8. Мілетська школа: Фалес.
9. Філософія Анаксимандра, поняття «архе» та «апейрон».
10. Філософія Анаксімена. Основна проблематика і загальна характеристика.
11. Піфагор та піфагорійці. Учення про число як сутність речей. Учення стосовно гармонії.
12. Дискусії щодо характеру Піфагорового вчення.
13. Філософія Геракліту. Учення про Логос. Діалектика Геракліту.
14. Елейська школа, її передумови та загальний характер. Погляди Ксенофана.
15. Елейська школа: Парменід, Зенон. Учення про Єдине. Виникнення онтології.
16. Проблема апорій Зенона. Меліс та його тлумачення Протагора.
17. Емпедокл, його учення про стихійні елементи та Любов та Ворожнечу.
18. Філософія атомістів: Левкіпп и Демокрит. Гегелівське тлумачення проблеми «атомів и порожності» та його аналіз.
19. Учення Анаксагора. Нус – першопричина руху. Поняття хаосу у Анаксагора. Поняття гомеомерій.
20. Загальний огляд філософії «досократиків».
21. Софісти. Загальна характеристика та аналіз поглядів одного з софістів за вибором.

22. Сократ. Його філософія та місце у європейській думці. Коло основних проблем. Доля Сократа.
23. Сократ. Специфіка майевтичного метода. «Пізнай самого себе». Учення про Благо.
24. Платон, його життя та його філософія. Спадщина Платона та його місце у історії філософії.
25. Платон. Загальна характеристика та огляд головних напрямів тлумачення.
26. Платонівське учення про ідеї. Загальний огляд платонівського ідеалізму.
27. Загальна характеристика філософсько-літературної творчості Платона. Образ Сократа у платонівських діалогах.
28. «Держава» Платона (книга шоста). Міф про печеру. Діалектика ідеї та речі у Платона. Діалектика ідей.
29. «Бенкет» Платона. Учення про Ерота. Взаємозв'язок учення про Ерота і учення про ідеї.
30. «Федр» Платона. Учення про ставлення до коханого у зв'язку з космосом та теорією красномовства.
31. «Протагор» Платона. Учення про доброчесність. Роль методу у пізнанні і дискусії.
32. «Федон» Платона. Учення про душу та аргументи щодо її безсмертя.

Питання до іспиту:

1. Учення Платона про Державу. Соціально-політичні погляди Платона.
2. Аналіз проблематики «держави» Платона.
3. Філософія пізнього Платона. Перегляд спадщини Платона.
4. Проблема Платонових «Законів».
5. Учення Платона про мистецтво та релігію.
6. Загальна характеристика філософії Платона та огляд головних напрямів тлумачення.
7. Загальна характеристика філософії Аристотеля. Місце Аристотеля у історії світової думки.
8. Платон і Аристотель. Порівняльний аналіз. Складний характер взаємовідношень їх філософських поглядів. Критика платонізму у Аристотеля.
9. Джерела філософії Аристотеля.
10. Логічне учення Аристотеля. Проблема категорій.
11. Метафізика Аристотеля та учення про сутність.
12. Проблема відношення матерії та форми у філософії Аристотеля. Учення про першорухий. Учення про чотири причини.
13. Людина у філософії Аристотеля, учення про душу.
14. Етичні та політичні погляди Аристотеля. Вчення Аристотеля про поетику. Поняття катарсису. Риторика Аристотеля.
15. Постать Аристотеля як систематизатора наук.
16. Відношення Аристотеля до його попередників.
17. Перипатетична школа. Аристотель у Середні віки та у сучасному світі.
18. Загальна характеристика класичного періоду грецької філософії.
19. Сократичні школи. Загальна характеристика та аналіз однієї з них на вибір.
20. Філософія еллінізму. Епікур та його школа. Учення Епікура та його попередники серед ранніх філософів.
21. Тит Лукрецій Кар «Про природу речей»: учення Епікура у Давньому Римі.

22. Філософія еллінізму. Стоїцизм: загальний огляд. Попередники стоїцизму у ранній грецької філософії. Характеристика одного з періодів за вибором учня.
23. Ранній та середній стоїцизм. Порівняльна характеристика.
24. Пізній стоїцизм та його головні представники.
25. Філософія скептицизму: методологічні засади, пошуки та вплив.
26. Неопіфагореїзм як філософський напрямок та як культурне явище.
27. Філософія еклектизму: основні проблеми та представники.
28. Філософія еллінізму. Неоплатонізм: проблеми та специфічні риси. Діалектика неоплатоніків. Співвідношення містичного (спекулятивного) і раціонального знання.
29. Трактат Ямвлиха «Теологумени арифметики»: проблематика, особливості методу, проблема перегляду піфагорійської традиції у неоплатонізмі.
30. Порівняйте діалог Платона «Бенкет» з трактатом Плотіна «Про Ерота». Виділіть основні риси різниці та схожості.
31. Останній період розвитку неоплатонізму. Прокл та його спадщина.
32. Загальна характеристика античної філософії. Місце античної філософії у історії філософської думки Заходу.

12. Розподіл балів, які отримують здобувачі ФОРМУВАЛЬНЕ ОЦІНЮВАННЯ

Види навчальної роботи	Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2			Змістовий модуль 3		
	Кількість балів за одне заняття (завдання)	Кількість занять (завдань)	Сумарна кількість балів (максимальна)	Кількість балів за одне заняття (завдання)	Кількість занять (завдань)	Сумарна кількість балів (максимальна)	Кількість балів за одне заняття (завдання)	Кількість занять (завдань)	Сумарна кількість балів (максимальна)
Поточний контроль на лекціях	1	4	4	1	5	5	1	4	4
Практичні заняття		2	14	7	5	35	7	4	28
Разом			18			40			32
Разом	90								
Оцінка самостійної роботи:									
Реферат\ Есе							10	1	10
Разом	10								
Підсумкова сума балів	100								
Поточний контроль на лекціях	1	4	4	1	6	6	1	8	8
Практичні заняття	4	4	16	4	5	20	4	5	20
Разом			20			26			28
Разом	74								
Оцінка самостійної роботи:									
Реферат/ Есе				6	1	6			
Разом	6								
Іспит	20								
Підсумкова сума балів	100								

Залік

Поточний та періодичний контроль			Презентація самостійної роботи- дослідження (реферату, есе)	Сума балів
Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2	Змістовий модуль 3		
18	40	32	10	100

Іспит

Поточний та періодичний контроль			Презентація самостійної роботи- дослідження (реферату, есе)	Підсумковий контроль (іспит)	Сума балів
Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2	Змістовий модуль 3			
20	26	28	6	20	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		Оцінка за національною шкалою для екзамену	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання

13. Навчально-методичне забезпечення

1. Робоча програма навчальної дисципліни «Антична філософія». Одеса: ОНУ, 2025. 24 с.
2. Силабус курсу.
3. Шевцов С. П. Антична філософія. Методичні рекомендації до самостійної роботи з курсу «Антична філософія». Одеса : «Печатный дом», 2019. 15 с.

14. Рекомендована література

Основна

1. Єгер В. Арістотель. Основи історії його розвитку. Розділ VII. Походження Метафізики. (Переклад з німецької С. Шевцова). *Діалог / Докса*. Збірник наукових праць з філософії та філології. Вип. 2(40). Креативні технології та сучасна картина світу. Одеса: Акваторія, 2023, С. 172-196.
2. Тігерштедт Е. Н. Інтерпретації Платона (Переклад з англійської Сергія Шевцова та Василя Мацьків). *Діалог / Докса*. Збірник наукових праць з філософії та філології. Вип. 1(37). Сковородіана: мандри філософування. Одеса: Акваторія, 2022, С. 150-177.
3. Туренко В. Між земним та нібесним. Тексти піфагорійцев. Монографія. Київ: Дух і Літера, 2025. 704 с.
4. Шевцов С. П. Довге порівняння у Гомера як початок філософського мислення у Стародавній Греції. *Історія філософії як історія понять*. Збірка статей за матеріалами доповідей учасників Історико-філософських читань пам'яті Марата Вернікова. Одеса : ОНУ, 2019. С. 24-49.
5. Шевцов С. П. Іронія в платонівському Федрі. *Діалог / Докса*: збірник наукових праць з філософії та філології. Сміх як інтелектуальна розвідка: семантика та герменевтика смішного – 2. Вип. 2 (34). Одеса, 2020. С. 87-101.

6. Шевцов С. П. Фрагмент іронії: неіронічні сперечання стосовно іронії Сократа. *Λόζα / Докса*. Збірник наукових праць з філософії та філології. Вип. 1(39). Сміхова культура: багатомірність втілення. Одеса: Акваторія, 2023, С. 36-50.
7. Wohl V. The Poetry of Being and the Prose of the World in Early Greek Philosophy. University of California Press, 2025. 265 p.
8. Metaphors of the Ancient World. Ed. by Fabian Horn. Berlin: De Gruyter, 2025. 304 p.

Додаткова

1. Європейський словник філософій. Лексикон неперекладностей Том I - IV. Пер. з франц. Київ : Дух і літера, 2009-2017.
2. Роджеро О. М. Курс лекцій з філософії для аспірантів і здобувачів: Наближення до Платона. Навчальний посібник. Одеса: Печатный дом, 2017. 226 с.

Першоджерела

1. Арістотель. Метафізика. Кн. I. / Арістотель. Метафізика. Харків : Фоліо, 2020. (Або: Арістотель. Метафізика. Київ : Темпора, 2022).
2. Арістотель. Метафізика. Кн. VII. / Арістотель. Метафізика. Харків : Фоліо, 2020. (Або: Арістотель. Метафізика. Київ : Темпора, 2022).
3. Арістотель. Нікомахова етика / Αριστοτελους. Ηθικα Νικομαχεια. Пер. В. Ставнюка. Київ : Аквілон-Плюс, 2002. 480 с.
https://web.archive.org/web/20130511015527/http://ae-lib.org.ua/texts/aristoteles_nicomachean_ethics_ua.htm
4. Арістотель. Поетика / Пер. Б. Тена; вступ. ст. і коментарі Й. Кобова. Харків : Фоліо, 2018. 154 с.
5. Аристофан. Комедії / Переклад Андрія Содомори, Бориса Тена, Володимира Свідзинського; передмова Олександра Білецького; примітки Йосипа Кобова. Харків : Фоліо, 2002.
Ахарняни: https://www.ae-lib.org.ua/texts/aristophanes_acharnians_ua.htm
Хмари: https://www.ae-lib.org.ua/texts/aristophanes_clouds_ua.htm
Оси: https://www.ae-lib.org.ua/texts/aristophanes_wasps_ua.htm
Мир: https://www.ae-lib.org.ua/texts/aristophanes_peace_ua.htm
Лісітрата: https://www.ae-lib.org.ua/texts/aristophanes_lysistrata_ua.htm
Жаби: https://www.ae-lib.org.ua/texts/aristophanes_frogs_ua.htm
6. Архілох. Хліб на списі. Фрагменти віршів / переклад з давньогрецької, передмова, коментарі Андрія Содомори. Львів : ЛА «Піраміда», 2014
https://www.ae-lib.org.ua/texts/arhiloh_poetry_ua.htm
7. Боецій, Северин. Розрада від філософії / Пер. з латин. А. Содомора. Київ : Основи, 2002.
8. Віхи в історії античної естетики: Збірник / Переклади з давньогрецької та латинської Й. У. Кобова, А. О. Содомори та Ю. В. Цимбалюка. Київ : Мистецтво, 1988.
9. Геродот. Історії в дев'яти книгах. Київ : Наукова думка, 1993. (А. Білецький: передмова, переклад, примітки)
I. Кліо. https://www.ae-lib.org.ua/texts/herodotus_historiae_1_ua.htm
II. Евтерпа. https://www.ae-lib.org.ua/texts/herodotus_historiae_2_ua.htm
III. Талія. https://www.ae-lib.org.ua/texts/herodotus_historiae_3_ua.htm
IV. Мельпомена. https://www.ae-lib.org.ua/texts/herodotus_historiae_4_ua.htm
V. Терпсіхора. https://www.ae-lib.org.ua/texts/herodotus_historiae_5_ua.htm
VI. Ерато. https://www.ae-lib.org.ua/texts/herodotus_historiae_6_ua.htm
VII. Полімнія. https://www.ae-lib.org.ua/texts/herodotus_historiae_7_ua.htm
VIII. Уранія. https://www.ae-lib.org.ua/texts/herodotus_historiae_8_ua.htm
IX. Калліопа. https://www.ae-lib.org.ua/texts/herodotus_historiae_9_ua.htm
12. Гомер. Іліада. Пер. зі старогр. Б. Тен. Харків: Фоліо, 2006. (Нове видання: Гомер. Іліада. Пер. із старогр. Б. Тен; вступ. ст. А. Білецький; Ін-т л-ри ім. Т. Г. Шевченка НАН України.)
https://www.ae-lib.org.ua/texts/homer_iliad_ua.htm

13. Гомер. Одиссея. Пер. зі старогр. Б. Тен. Київ: Держвидав Худ. літ, 1963. (Нове видання: Гомер. Одиссея. Харків: Фоліо, 2001.) https://www.ae-lib.org.ua/texts/homer_odyssey_ua.htm
14. Гесіод. Походження богів. Роботи і дні. Щит Геракла. Переклади Андрія Содомори. Львів: Література та мистецтво, 2018.
https://www.ae-lib.org.ua/texts/theognid_poetry_ua.htm
15. Есхіл. Трагедії. Київ: Дніпро, 1990. (Переклади з давньогрецької: «Прометей закутий» - Бориса Тена; «Перси», «Благальниці», «Семеро проти Фів», «Орестея» - А. Содомори) Прометей закутий: https://www.ae-lib.org.ua/texts/aeschylus_prometheus_bound_ua.htm
Перси: https://www.ae-lib.org.ua/texts-c/aeschylus_perses_ua.htm
16. Евріпід. Трагедії. К.: Основи, 1993. 448 с.
Алкеста: https://www.ae-lib.org.ua/texts/euripides_alcestis_ua.htm
Медєя: https://www.ae-lib.org.ua/texts/euripides_medea_ua.htm
Гіпполіт: https://www.ae-lib.org.ua/texts/euripides_hippolytus_ua.htm
Геракл: https://www.ae-lib.org.ua/texts/euripides_heracles_ua.htm
Троянки: https://www.ae-lib.org.ua/texts/euripides_trojan_women_ua.htm
Електра: https://www.ae-lib.org.ua/texts/euripides_electra_ua.htm
Іфігенія в Авліді: https://www.ae-lib.org.ua/texts/euripides_iphigeneia_in_aulis_ua.htm
Іфігенія в Тавриді: https://www.ae-lib.org.ua/texts/euripides_iphigeneia_in_taurus_ua.htm
Вакханки: https://www.ae-lib.org.ua/texts/euripides_bacchae_ua.htm
17. Еліан, Клавдій. Строкати історії. Переклад Дзвінки Коваль. Львів : Література та мистецтво, 2018.
18. Марк Аврелій. Наодинці з собою. Роздуми. Львів : Літопис 2007. (Пер.: Т. Паранько) (Марк Аврелій. Наодинці з собою. Переклад Ростислава Паранька. Львів: Априорі, 2018.)
19. Платон. Діалоги. Київ : Основи, 1999.
<https://chtyvo.org.ua/authors/Plato/Dialohy/>
20. Платон. Евтифрон / Платон. Діалоги. Київ : Основи, 1999. С. 54 – 68.
<https://chtyvo.org.ua/authors/Plato/Dialohy/>
21. Платон. Протагор / Платон. Діалоги. Київ : Основи, 1999. С. 108 – 154.
<https://chtyvo.org.ua/authors/Plato/Dialohy/>
22. Платон. Бенкет. Львів : Видавництво Українського католицького університету, 2018 (Вид. 2-ге, випр.). 220 с.
<https://booksonline.com.ua/view.php?book=174485>
23. Платон. Федон / Платон. Діалоги. Київ : Основи, 1999. С. 234 – 292.
<https://chtyvo.org.ua/authors/Plato/Dialohy/>
24. Платон. Федр / Платон. Діалоги. Київ : Основи, 1999. С. 293 – 339.
<https://chtyvo.org.ua/authors/Plato/Dialohy/>
25. Платон. Держава. Кн. 6. / Платон. Держава. Київ : Основи, 2000. С. 177 – 208.
<http://aps-m.org/wp-content/uploads/2017/03/Derzhava.compressed.pdf>
26. Сенека. Моральні листи до Луцілія. Львів: Література та мистецтво, 608 с., 2017.
https://www.ae-lib.org.ua/texts/seneca_ad_lucilium_epistularum_moralium_ua.htm
27. Софокл. Трагедії. Київ : Дніпро, 1989. (Переклад давньогрецької: «Цар Едіп», «Антигона» - Б. Тена, «Електра», «Едіп у Колоні» - А. Содомори).
Антигона: https://www.ae-lib.org.ua/texts/sophocles_oedipus_tyrannus_ua.htm
Цар Едіп: https://www.ae-lib.org.ua/texts/sophocles_antigone_ua.htm
28. Сенека, Луцій Анней. Діалоги. Переклад А. Содомори. Львів : Априорі, 2016.
<https://www.rulit.me/books/dialogi-read-513621-73.html>
29. Сенека. Моральні листи до Луцілія. Київ : Основи, 1999 (2-ге вид.). 608 с.; Львів: Література та мистецтво, 2017.
https://www.ae-lib.org.ua/texts/seneca_ad_lucilium_epistularum_moralium_ua.htm
30. Тіт Лукрецій Кар. Про природу речей. Київ : Дніпро, 1988.
http://aps-ua.org/wp-content/uploads/2017/03/Pro_pryrodu_rechei.pdf
https://www.ae-lib.org.ua/texts-c/lucretius_de_rerum_natura_ua.htm

31. Феогнід (Теогнід). Поезія (Антична література: Хрестоматія. Упорядник О.І.Білецький. Київ : (2-ге видання). 612 с. С.: 141-142)
https://www.ae-lib.org.ua/texts/theognid_poetry_ua.htm
32. Цицерон, Марк Тулій. Про державу. Про закони. Про природу богів/Пер. В. Литвинов. Київ : Основи, 2020.
33. Читанка з історії філософії: в 6-ти кн. Кн. 1. Філософія стародавнього світу / Під ред. Г. І. Волинки; Український педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова, Кафедра філософії. Київ : Довіра, 1992.

15. Електронні інформаційні ресурси

http://lib.onu.edu.ua/	Бібліотека ОНУ імені І.І.Мечникова
http://www.ognb.odessa.ua/	Одеська національна наукова бібліотека
http://www.filosof.com.ua/	Інститут філософії імені Г.Сковороди
http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/dict.html	Найвидатніші філософи світу та України
http://www.utm.edu/research/iep/	Філософська Інтернет-енциклопедія. (Англійською мовою).
https://www.cambridge.org/core/publications/open-access/	Журнали з антикознавства Кембріджського університету
https://chtyvo.org.ua/authors/Ado_Pier/Scho_take_antychna_filosofia7/	<i>Адо П.</i> Що таке антична філософія? Пер. Л. Йосипенка.
https://shron1.chtyvo.org.ua/Paul-Marie_Veyne/Chy_viryly_hreky_u_svoi_mify7.pdf	<i>Вейн П.</i> Чи вірили греки у свої міфи? Есей про конституентну уяву. Пер. Я. Кравець.
https://diasporiana.org.ua/literaturoznavstvo/3458-sonevitskiy-m-istoriya-gretskoyi-literaturi-t-1/ б. https://diasporiana.org.ua/literaturoznavstvo/3459-sonevitskiy-m-istoriya-gretskoyi-literaturi-t-2/	<i>Соневицький М.</i> Історія грецької літератури. Т. 1. Рим: Український Католицький Університет ім. св. Климентія.
https://shron1.chtyvo.org.ua/Aristotle/Antychni_poetyky_Poetyka_Pro_vysoke_Pro_poetychne_mysetstvo.pdf?PHPSESSID=5gspe467eab2h09mff7jiodc2	Античні поетики: Арістотель. Поетика. Псевдо-Лонгін. Про високе. Горацій. Про поетичне мистецтво/